

Bhagavadgíta ukazuje Křšnu v plném jeho božském majestátu nejvyššího pána všehomíra. V *Mahábháratě* však je lčen se všemi slabostmi lidské přirozenosti. V průběhu boje na Kuruvovském poli Křšna projevuje značnou popudlivost, nabádá své spojence k nečestným úskokům a v souladu se svým přesvědčením, že lež je starší než pravda, podněcuje šíření nejhrůznějších falešných zpráv, aby tábor nepřítel pomohl morálně rozložit. Jedna z takových poplašných zpráv, kterou Křšna vypustil, Pánduvěchm pomohla zdotat nepřemožitelného Dronu, poroučejdž ten v zármátku nad domnělou smrtí svého syna Ašvatthámána složil zbraně a däl se bez odporu zabít.

45 *Gandhva*, záračný luk měsíčního boha Sómy, kterým bůh ohně Agni obdaroval Ardžunu.

46 *mysl* — V originálu *manas*, jedna ze základních kategorií hinduistické psychologie. Označení šesřetěho smyslu, obdřřeného schopnost vnímat a upotřbádvat počítky, které dlověku zprostředkují jeho smyslové orgány. *Mysl* je sídlem paměti, vědomí (*čítan*), představitvosti (*kálpna*) a snažení (*prajána*), umožňuje vnímaní (*pratyakša*) a je schopna i vyššího čítění (*čaitanya*). Jednou svou částí je zaměřena dovnitř (*antahkara*), vnitřní orgán, lokalizovaný v srdci, kde je přímo napojena na roznysl (*budhi*) a vykonává úlohu lidského svědomí. V upamňádách je souvřazena s tělesnř a duševní stránky osobnosti přitovmádvána ke koččru: vozatajem je já (*atman*), tělo představuje vřz, *mysl* (*manas*) uzdu a otěže smysly (*indrija*) jsou koňmi, hmota (*dravya*) tvořl cestu a dlem je zkládění (*šamana*).

47 *Kššara*, dosl. „vlařatý zářlč“, přlřzvlsko Křšny (Vřšna).

48 *v boji mám zabřet přlřuzně* — Ardžuna zapomňl, že podle tradlclní hinduistické morálky je povinnost bojovníka (*kšatrije*) trestat přestupnlřy a to, že jsou náhodou jeho přlřuznlřmi, na této povinnosti nic nemění. V ortodoxním pojetř přlřstavujř přlřbuzenská vzřahy člřstř lidský vřvor, ale z kosmického hledlřka jsou vřlclmi tvorové dlřky božlmi a nemř správně dčřt, je na vlastní přlřbuzně a ty ostatní, na nichž nám nezálží.

49 *Govinda*, dosl. „hledač krav“, přlřzdvřka Křšnova.

50 *Madhusudana*, dosl. „hubitel Madhuův“, přlřzvlsko Křšnova.

51 *Džanárdana*, dosl. „ten, jenž znepokojuje lidř“, ř, nepřítel, epiteon Křšny (Vřšna).

52 *Mádhuva*, dosl. „potomek Madhuův“ (podle jiného vřkladu „hubitel Madhuův“), přlřzvlsko boha Křšny.

53 *změněni kast* — Text varuje před narušenřm tradlclního hierarchického uspořádanř společnosti do čtyř stáv (*varna*), na bráhmny (*bráhme*, učitel, obětnlřy), kšatrije (vládce, bojovnířy), vařlje (obchodnlřy) a řudry (člřnlř lid). Uvnřtř každého stavu pak docházelo k dalšímu dělení podle rodu i povolání na řadu drobnějšlřch kast a podkast (*šřštri*), oddělených souborem přlřkazů a zklazů. Nejřřsnějšlř byly prosazovány zklazy vzájemného stoloování a vzájemných snáhek jednolřvlřch kast. Obzvlášřtě poslechnř z nich zaměstmával pozornost všech strážců veřejně morálky a rovněž *Bhagavadgíta* obsahuje nejedno upozornění, že v mlseni kast je třeba hledat kořen všeho zla.

54 *Vařšhėja*, přlřsluřník klamu Vřšnlř, jedno z řástřch Křšnovřch epitet. Vřšni, syn Jaduův, byl pra-přlřdem otce Vasudevy.

55 *přlřdlově, oloupenř o obětnř* — Zde je obsažena narážka na pohřbnřní ritus zvaný *šřádha*, při němž jsou duřim zemřelých obětovány kultury uměněné z vřče a přepuřtěného másla a voda. Tyto obětnř podle tradlclních představ tvořily nezbytnř přlřpoklad k tomu, aby se duře zemřelého mohla odebrat do nebeských svřtř, bez nich byla odsouzena toulat se po zemi jako zly duch. Vzhledem k nesmřrnému vřznamu šřádlově oběti pro posmrtnř řivot zesnulého bylo její prováďení svřřeno vřždy jeho nejstarřimu synovi — nřkdo jindy ho při ní nemohl zastoupit a řeny byly z řčtcho obřádř zclra vřloučeny. Proto je v Indřl řlž od mladřl doby vedské kladen tak velkř důraz na bojné mužské potomstvo a společenské postavenř řeny se neustále zhorřuje.

DRUHÝ ZPřV

SANDŽAJA PRAVLI:

1. K němu, jenž byl takto prostoupen soucitem a sklřčenř a oči měl zalité slzami, pronesi Madhusudana tato slova:

VZNěŠENř PRAVLI:

2. Ardžuno, odkud pocházř tato tvř ochablost v nesnázlřch, kterř není hodna řřř, nevede do nebe a působř hanbu?

3. Nepoddávě se zbabělosti, synu Prthy, neboť ta ti nepřlřluřř. Odhod' nízkou slabost srdce a povstaň, hubitel nepřlřtel.

ARDŽUNA PRAVLI:

4. Jak mám, Madhusudano, v bitvě obrátit řlpy proti Bhřmovi a Dronovi, kteří si zaslouží úctu, Arisudano?

5. Vzdřt je lépe řít na svřtě třeba jen z almužny než zabřet vznešeně učitele. Ale i kdybych zabřl (*jen*) učitele chtlivě prospěchu, požitky, jlmřz bych se zdě těšřl, by byly pořřřsněny krvř.

6. Ani nevřme, co pro nás bude lepší, zdali zvrřezit, anebo jim v boji podlehnout. Paklřže pobřjeme Dhrtarášřtřovce, kteří jsou proti nám rozestavenř, sami nebudeme mřt chut řít dál.

7. Celř má bytost je ochromena nepřlřstojnou řřlostř, v mysli mám zmatek, v čem tkvř má povinnost. Proto se tč tázř, a pověz mi najlřsto, co bude lepší. Jsem tvřj řálk, pouč mne, který se k tobě utklám.

8. Nevřdřm tořřz, co by mohlo zaplašřt zármutek, který mi vysousřř smysly, ani kdybych na zemi získal kvetoucí krřlovstvř, prostě všech nepřlřtel, řl dokonce vládu nad samřmi bohy.

SANDŽAJA PRAVLI:

9. Takto oslovř Gudákěša, hubitel nepřlřtel, Hřřřkěšu. „Nebudu bojovat“, řekl Govindovi a zmlkl.

10. Hřřřkěša pravřl, ř Bharatovčě, sklřčenřmu Ardžunovi mezi oběma vojsky s nřznakem úsměvu tato slova:

VZNěŠENř PRAVLI:

11. Trřpřš se věcmř, jlmřz není třeba se trřpřt, a přlřtom řřkláš slova moudrosti. Lídě moudřř netruchlř ani nad mrtvřmi, ani nad těmi, kdo řřijř.